

Czy rzeczywistość jest czysto jakościowa? Analiza indywidualistycznych i jakościowych wyjaśnień natury indywiduów i struktury rzeczywistości

Streszczenie popularnonaukowe

Niniejszy projekt dotyczy filozoficznego zagadnienia natury i istnienia przedmiotów jednostkowych (indywiduów). Intuicyjnie jesteśmy przekonani, że w świecie istnieją indywidua takie jak poszczególni ludzie, zwierzęta, artefakty czy atomy. Oczywiście możemy w pewnych przypadkach spierać się o to, czy indywidua danego rodzaju istnieją czy nie, np. czy istnieją liczby, bogowie, przedmioty fikcyjne czy dziury. Niekontrowersyjne jest jednak założenie, że w świecie istnieją *jakiś* indywidua. Wydaje się niemożliwe wątpić w istnienie wszystkich indywiduów. Niektóre z nich oddziałują przeciw na nas przyczynowo, są przedmiotami naszych stwierdzeń, myśli bądź doświadczeń zmysłowych. Indywidua zdają się być również nieodzowne w naukowym opisie świata, np. liczby w matematyce, cząsteczki elementarne w fizyce, organizmy w biologii. W projekcie przez indywidualizm (ang. *individualism*) rozumiem stanowisko przyjmujące istnienie indywiduów oraz faktów o nich (np. faktu, że Sokrates jest człowiekiem). Okazuje się jednak, że istnieją filozofowie, którzy wątpią w istnienie indywiduów i faktów o nich, twierząc w zamian, że rzeczywistość jest czysto jakościowa i ogólna. Stanowisko takie nazywam jakościowizmem (ang. *qualitativism*). Celem naukowym projektu jest zbadanie jaki jest najlepszy sposób na scharakteryzowanie obu poglądów oraz zbadanie, w oparciu o obecnie dostępne argumenty i dane, który z nich jest bardziej obiecującym wyjaśnieniem metafizycznej struktury rzeczywistości.

W pierwszej kolejności zamierzam wyróżnić dwa podejścia do indywidualizmu i jakościowizmu. Już od średniowiecza filozofowie zastanawiali się nad ogólną naturą indywiduów, między innymi nad tym, co stanowi ich zasadę jednostkowania, tj., jakie są metafizyczne podstawy dla odróżnienia jednych indywiduów od drugich. Jedno z podejść do indywidualizmu i jakościowizmu, któremu przyjrze się w projekcie, ujmuje obie teorie jako przeciwstawne wyjaśnienia tego, jaka jest zasada jednostkowania indywiduów. Według indywidualizmu zasada jednostkowania indywiduów musi przynajmniej częściowo być czymś niejakościowym, (np. zasadą jednostkowania Sokratesa może być własność bycia identycznym z Sokratesem, którą Sokrates egzemplifikuje), podczas gdy według jakościowizmu zasada jednostkowania indywiduów ma charakter czysto jakościowy (np. własność posiadania określonej masy bądź lokalizacji czasoprzestrzennej). W projekcie zamierzam wykazać, że takie podejście do obu teorii natrafia na szereg problemów, oraz że istnieje o wiele bardziej owocne podejście do obu teorii, które nie odwołuje się do zagadnienia jednostkowania indywiduów, lecz według którego indywidualizm i jakościowizm są przeciwnymi poglądami na fundamentalną strukturę rzeczywistości. Według pierwszego poglądu świat jest taki, że zawiera nieredukowalne fakty o przedmiotach jednostkowych, podczas gdy według drugiego świat jest taki, że wszystkie fakty są ogólne bądź redukują się do nich.

Istnieje jednak wiele możliwych precyzacji strukturalnie rozumianych teorii indywidualizmu i jakościowizmu. Według jednej z moich hipotez należy odróżnić dwa typy stanowisk indywidualistycznych i jakościowych: takie, które wprowadzają rozróżnienie na fundamentalne (np. opis fizyczny) i niefundamentalne (np. opis naszych stanów mentalnych) warstwy rzeczywistości, oraz takie, które tego nie czynią. Stanowiska, które tak czynią, muszą jednak również wyjaśnić, na czym polega relacja między tym co fundamentalne a tym co niefundamentalne. Czy to, co niefundamentalne, zależy od tego, co fundamentalne? A jeżeli tak, to w jaki sposób? W projekcie zamierzam rozważyć różne możliwe stanowiska w tej kwestii. Zamierzam argumentować, że najbardziej obiecującymi sformułowaniami indywidualizmu i jakościowizmu są te, które zobowiązują się do rozróżnienia fundamentalnych i niefundamentalnych warstw rzeczywistości, i które wprowadzają relacje metafizycznego wyjaśniania między nimi. W tym ujęciu indywidualizm jest poglądem, zgodnie z którym fakty o przedmiotach jednostkowych istnieją na poziomie fundamentalnym, na poziomie niefundamentalnym, lub na obu poziomach, i w żadnym przypadku nie są one zależne od jakichkolwiek faktów ogólnych. Jakościowizm z kolei okazuje się być poglądem, zgodnie z którym fakty o przedmiotach jednostkowych istnieją na poziomie fundamentalnym, niefundamentalnym, bądź na obu, i zawsze fakty te są zależne od faktów ogólnych, np. fakty o Sokratesie zależą od ogólnych faktów fizycznych dotyczących jego ciała. W projekcie zamierzam również rozważyć, który z poglądów na naturę rzeczywistości jest bardziej obiecujący. Zamierzam wykazać, że jest nim indywidualizm.